

ועל זה פריך בגמרא: "וליתני שחרית ברישא"? ומקשים: מאי פריך הגמרא, הא לעולם חיובו של אדם בא הן בק"ש והן בשאר מצות בלילה, בליל י"ג ויום אחד דאז נעשה גדול, לכך תני ערבית ברישא?

אמנם לפ"ד התוס', השערות של גדלות רגילות לבוא בצפרא, אם-כן על כרחך עיקר חיובו של אדם במצוות הוא רק ביום, וכן כתב רש"י במנחות (מג, ב) ושפיר פריך הש"ס "ליתני שחרית ברישא" עכ"ד.

הנה דלא ס"ל להגאון הבית הלוי כמו שהובא לעיל מהחדושי הרי"ם ומהגאון מבריסק זצ"ל, דבליל הבר מצוה, נהי' הנער חייב בק"ש מדאורייתא.

אלא דהעיר בזה הגאון ר' שאול אלטר שליט"א דדברי הבית הלוי תמוהים מאוד, דהרי בשו"ע (או"ח סי' נג) נפסק במפורש, כי התבגרותו של האדם מתחילה כבר בלילה, ומשום כך מותר הוא כבר אז לרדת לפני התיבה ולזמן וכו'. ואין ראוי מדברי התוס' הנ"ל (וכן בתוס' (קדושין עט ע"ב) בשם ר"י הכותב דשערות הבגרות רגילות לבוא בבוקר, דאין כוונתו לומר שרק בבוקר מופיעים הסימנים, אלא ר"ל שאז הינם ודאי כבר קיימים, ואילו הופעתם יכול להתרחש כבר בערב ודו"ק.

וראה עוד בספר הזכרון "מנחת ירושלים - מנחת העומר" (ע' קעט) שמביא מהג"ר ז"ל **ראובן בענגים** זצ"ל כהגאון הבית הלוי זצ"ל הנ"ל ע"ש היטב.

★★

הגה"צ ר' יוחנן סופר מערלוי שליט"א הראה לי את הקטע דלהלן מזקיננו, הגה"ק ר' שמעון סופר מערלוי זצ"ל ואלו דבריו:

יש להסמיק סופו של סדר זרעים לתחילתו, דתנן מאימתי קורין שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן, ובגמרא (ב ע"ב) איתא משעה שהעני נכנס לאכול פתו במלח, ומקשים בתוס' עני גופא מתי יאכל דהא זמן ק"ש מתחיל משעה שמיסב לאכול ואז אסור לאכול קודם ק"ש, והקשה המהרש"א למה לא הקשו כן על המתני' שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן, כהנים גופא מתי יאכלו ויקראו עיי"ש.

ויש ליישב, דיש לדקדק מאי בתרומתן, היה לו לומר בתרומה, ובארתי כי ידוע מן התורה חטה אחת פוטרת כל הכרי,

רק רבנן תקנו שיעור כדי שיהא לכהן מה לאכול, וידוע שהכהנים גם כן חייבים להפריש תרומות ומעשרות מתבואה הצומחת בשדה שלהם וכמש"כ הרמב"ם ה' מעשר (פ"א ה"ג), אבל מסתברא שבשלהם די בחטה אחת כיון שמפריש ומעכב לעצמו אין טעם להוסיף כדי השיעור שנתנו חכמים בו, (והעיר הגה"צ ר"י סופר שליט"א: ועי' ברש"י בכורות יא ע"ב סוד"ה ואותו), והנה טעימה מותר קודם ק"ש כדאיתא בשו"ע (סי' רל"ה ס"ב), לכן קאמר בתרומתן שלהם שבה מפרישים משלהם דדי בחטה אחת וזה מותר לאכול קודם ק"ש.

ועתה נלע"ד הא תנן סוף בכורים (פ"ג מ"ב) הבכורים כנכסי כהן לקנות ממנו עבדים וקרקעות ובהמה טמאה ובעל חוב נוטלן בחובו ואשה בכתובתה, אם כן מקרי שלו ממש, ותנן (בפרק ב משנה ג) כי יש בתרומה ומעשר מה שאין כן בביכורים, שהתרומה והמעשר יש להם שיעור מה שאין כן בביכורים, ועיין בר"ע מברטנורה שם שאין לביכורים שיעור כלל אפילו פרי כל שהוא שביכר יוצא בה ואין צריך להוסיף עליו, ועיין בר"ש (ריש פ"א דפיאה).

וזה דקאמר התנא לאכול בתרומתן, דקאי על ביכורים, כמו שאיתא בסוף מסכתא, שביכורים נכסי כהן ואין להם שיעור ומותר לאכול קודם ק"ש. ונראה לומר, הגם שיש לכהן רשות לאכול מתרומה פחות מכביצה שאינה כדי שביעה, וזה מותר לאכול קודם ק"ש, מ"מ כיון שמצוה באכילתה ומיקרי עבודה, מפני חביבות המצוה יאכל כדי שבעו והוא כביצה או יותר מכביצה, כמו שמצוה לאכול קדשים צלי ובחרדל למשחה כדרך שהמלכים אוכלים (זבחים צ"א ע"א), מה שאין כן בביכורים כיון שלא ניתן לו יותר די בזה ואין צריך לחזור אחריו כדי לאכול לשבעה כנ"ל. עכת"ד ודפח"ח.

★★

בספר דקדוקי סופרים כותב, שמצא בש"ס כת"י שתחילת סדר זרעים היא במסכת פאה, ומסכת ברכות היא בסדר מועד ע"ש, וכן הביא המאירי (ריש תענית) שאצל הגאונים היתה מסכת ברכות תחילת סדר מועד, אכן בפיה"מ לרמב"ם רואים מפורש דס"ל דברכות היא המסכתא הראשונה מסדר זרעים, וכן מפורש גם במדרש (במדב"ר פרשה יג, טו) עה"פ: שלושים ומאה משקלה, צא וחשוב כ"ד ספרים של תורה שבכתב, ושמונים מן המשנה וכו' ד"א שראשי ש"ס משנה חשבון ראשי אותיותיהן עולים שמונים, צא וחשוב, מ'